

електронних засобів контролю : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 9 серпня 2012 р. № 696 // Електронний ресурс]. — Режим доступу: URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1503-12>).

Загалом, використання ЕЗК дасть змогу державі заощаджувати на триманні осіб під вартою, і на доставленні їх у суд, а в подальшому, якщо такі засоби контролю будуть використовуватися в Україні й під час відбування особами покарання, — значно зменшить наповненість місць позбавлення волі та затрати на тримання засуджених.

В Україні ж тільки у 2011 році на доставлення осіб з місць попереднього ув'язнення до суду для участі в засіданнях держава витратила близько 20 млн грн. А тримання таких осіб у слідчих ізоляторах обійшлося нашим платникам податків у більш ніж 85 млн. (Пилипенко В. П. Електронний моніторинг дозволить заощадити на триманні під вартою, а в перспективі — і на тюрмах // Закон і Бізнес. — 2012. — № 11 (1050) / [Електронний ресурс]. — Режим доступу: URL: http://zib.com.ua/ua/8454elektronniy_monitoring_areshtovanih_dozvolit_zaoschaditi_na_.html).

Підводячи підсумок зазначеному вище, слід відмітити, що не дивлячись на те, що ЕЗК при застосуванні домашнього арешту як запобіжного заходу хоча й зменшують навантаження на державний бюджет країни, проте слід мати на увазі, що використання ЕЗК невисокої вартості в такому запобіжному заході може не забезпечити належне його виконання, так як такі ЕЗК можуть виявлятися низькоякісними, а значить зростатиме ризик перешкоджанню (як умисно так і неумисно) їх належній роботі, що в свою чергу може призвести до такої ланцюгової реакції, як нездатність таких ЕЗК виконувати свої функції, а значить і в частковій мірі виконувати функції кримінального провадження. Тому, питання застосування належної якості ЕЗК в інституті запобіжних заходів кримінального провадження можна вважати актуальним предметом обговорення для висунення пропозицій щодо його покращення.

ЛИТВИН О. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
здобувач кафедри кримінального процесу

ПРОБЛЕМА АКТИВНОСТІ СУДУ У ДОКАЗУВАННІ У СТАДІЇ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ

Новий КПК поставив перед дослідниками ряд завдань, пов'язаних із переосмисленнях сталих концепцій, що стосуються фундаментальних проблем кримінального провадження, у тому числі і проблем у царині доказування.

Незважаючи на те, що КПК у ст. 93 прямо не указує на суд як на суб'єкта доказування, аналіз ряду його повноважень, передбачених КПК, дозволяє зробити висновок, що він, безумовно, ним залишається, хоч його активність у процесі доказування і є обмеженою, що є проявом розширення сфери дії принципу змагальності у кримінальному провадженні.

Однак принцип змагальності не виключає певну активність суду при збиранні та перевірці доказів. Це обумовлюється тим, що, по-перше, для прийняття будь-якого правозастосовчого рішення необхідним є встановлення фактичних обставин кримінального провадження, що у кримінальному провадженні здійснюється шляхом збирання, перевірки та оцінки доказів; по-друге, за повної пасивності суду є неможливою правильна оцінка доказів за внутрішнім переконанням, оскільки внутрішнє переконання ґрунтується на всебічному, повному й неупередженому дослідженні всіх обставин кримінального провадження; по-третє, пасивність суду несумісна із концептом справедливого правосуддя, адже складовою принципу справедливості є необхідність встановлення істини при вирішенні конкретних юридичних справ (Аширова Л. М. Проблемы реализации принципа справедливости в уголовном процессе: автореф. дисс.... к.ю.н.: 12.00.09 / Л. М. Аширова. — Уфа, 2006. // Режим доступа: <http://law.edu.ru/book/book.asp?bookID=1291322>); по-четверте, пасивність суду несумісна із публічно-правовим обов'язком суду постановити обґрунтоване та справедливе рішення, оскільки інтереси сторін завжди є суб'єктивними, а публічно-правових обов'язок суду полягає у досягненні такого завдання кримінального провадження, як захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень.

На певну активність суду указують і деякі положення КПК: у відповідності до ст. 321, головуєчий у судовому засіданні спрямовує судовий розгляд на забезпечення з'ясування всіх обставин кримінального провадження, усуваючи з судового розгляду все, що не має значення для кримінального провадження. Крім того, деякі судово-слідчі дії можуть бути проведені у тому числі і за ініціативи суду, наприклад: допит експерта у суді (ч. 1 ст. 356); дослідження документів (ст. 358); огляд на місці (ст. 361); експертиза у порядку ч. 2 ст. 332 КПК; повторний допит свідка (ч. 13 ст. 352); одночасний допит (ч. 14 ст. 352). Крім того, суд включає питання до ухвали про доручення проведення експертизи (ч. 3 ст. 332 КПК); суд має право ставити під час допиту обвинуваченого (ст. 351), свідків (ст. 352), потерпілого (ст. 353), експерта (ст. 356) запитання.

Таким чином, положення КПК вже указують на певну активність суду у доказуванні, однак чітко не визначають її межі. У літературі є різні концепції та моделі такої активності, які визначають, по суті, межі активності суду у доказовій діяльності.

Аналіз положень КПК України показує певний дисонанс між вимогами КПК щодо: (1) спрямування судового розгляду на забезпечення з'ясування всіх обставин кримінального провадження та оцінкою доказів за своїм внутрішнім переконанням, яке ґрунтується на всебічному, повному й неупередженому дослідженні всіх обставин кримінального провадження; (2) вимогою закону про обґрунтованість рішення, яким є таке, що ухвалене судом на підставі об'єктивно з'ясованих обставин, які підтверджені доказами, дослідженими під час судового розгляду та оціненими судом відповідно до ст. 94 КПК та (3) характеристикою неповноти судового розгляду, якщо залишилися недослідженими обставини, з'ясування яких може мати істотне значення для ухвалення законного, обґрунтованого та справедливого судового рішення. Про яке забезпечення з'ясування всіх обставин кримінального провадження, всебічне і повне дослідження може йти мова, якщо суд у більшості випадків обмежений ініціативою сторін? При цьому суд залишається відповідальним за вирішення питань, передбачених ст. 368 КПК, однак у межах обставин, які підтверджені доказами, дослідженими під час судового розгляду, тобто тих, що подані сторонами та зібрані судом, а, враховуючи обмежені повноваження суду із збирання доказів, можна стверджувати — зібрані судом з метою перевірки належності, допустимості, достовірності доказів, поданих сторонами (за деякими винятками).

Таким чином, вважаємо, що для формування концепції активності суду у доказуванні у стадії судового розгляду можливо запропонувати такі основні положення: 1) активність суду є необхідною; 2) ініціатива у визначенні обсягу та порядку дослідження доказів належить сторонам; 3) суд здійснює восповнюючу активність при дослідженні обставин, що характеризують особу обвинуваченого, пом'якшують покарання, які виключають кримінальну відповідальність або є підставою закриття кримінального провадження; обставин, що є підставою для звільнення від кримінальної відповідальності або покарання; 4) суд здійснює субсидіарну активність, що є проявом «сприяння захисту», при недостатній активності сторони захисту, особливо у випадку, коли захисник не бере участі у кримінальному провадженні; 5) суд збирає докази з метою перевірки наданих сторонами доказів; 6) суд приймає рішення про визнання доказів недопустимими, у тому числі з власної ініціативи (детальніше це питання розглянуто: Литвин О. В. Деякі питання порядку визнання судом недопустимості доказів у стадії судового розгляду // Порівняльно-аналітичне право. — 2013. — № 3—1. // Режим доступу: [http://rap.in.ua/3-1_2013/9/Lytvyn %20 O. V.pdf](http://rap.in.ua/3-1_2013/9/Lytvyn%20O.V.pdf)); 7) при відмові прокурора від підтримання обвинувачення у суді — враховуючи обмежені можливості потерпілого із збирання доказів, відсутність обов'язкового професійного представництва потерпілого, проявляти субсидіарну активність.